

סקירת מצב שוק העבודה בישראל שמונה חודשים לאחר פרוץ מלחמת חרבות ברזל

כתיבה: נתן שבע, כלכלן | אישור: אליעזר שוורץ, ראש צוות

תאריך: ג' בסיוון תשפ"ד, 9 ביוני 2024

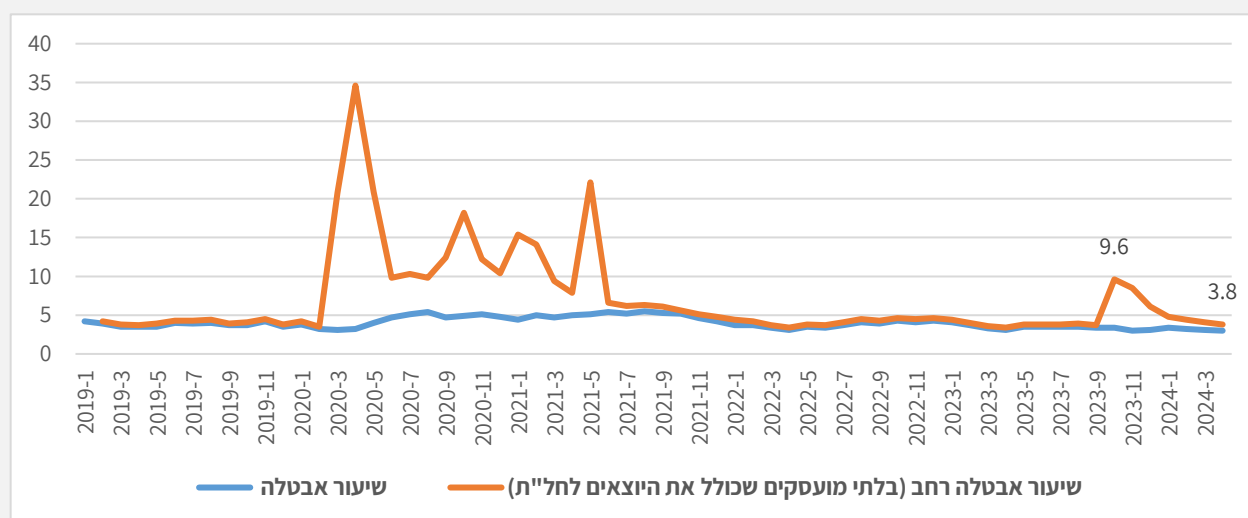
סקירה כלכלית

תוכן עניינים

8.....	תמצית.....
9.....	1. שוק העבודה ערב מלחמת חרבות ברזל.....
9.....	2. שוק העבודה בעקבות פרוץ מלחמת חרבות ברזל.....
10.....	2.1 שיעורי האבטלה, המשרתים במילואים וההשתתפות בכוח העבודה בחודשי המלחמה.....
14.....	2.2 נתונים על שוק העבודה לפי קבוצות אוכלוסייה.....
17.....	2.3 דורשי עבודה.....
21.....	2.4 מבקשי דמי אבטלה.....
22.....	2.5 מספר המשרות הפנויות.....
23.....	3. סיכום ומסקנות.....

מסמך זה נכתב לבקשתה של יו"ר הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי, חברת הכנסת פנינה תמנו שטה, והוא עוסק בהשפעת מלחמת חרבות ברזל על שוק העבודה בנקודת הזמן של שמונה חודשים לאחר תחילתה. במסמך נסקר מצב שוק העבודה ערב מלחמת חרבות ברזל ומוצגים נתונים על שוק העבודה, על דורשי העבודה ועל מבקשי דמי האבטלה מאז פרוץ המלחמה, וכן פילוח הנתונים לפי קבוצות אוכלוסייה.

ערב המלחמה שוק העבודה בישראל היה קרוב לתעסוקה מלאה ומספר המשרות הפנויות במשק, המעיד על הביקוש לעובדים, היה גבוה גם לאחר ירידה בחודשים שלפניו. מצב המלחמה השפיע על כלכלת ישראל בכמה דרכים, ובכללם ירידה במספר העובדים במשק – בגין מילואים, פינוי תושבים מאזורי הקרבות ומאזורים מאוימים, חזרה של עובדים זרים לארצותיהם, הפסקת עבודה של עובדים מהרש"פ, הוצאה של עובדים לחל"ת לצד ירידה בביקושים. הענפים העיקריים שנפגעו היו הבינוי, החקלאות הפנאי והתיירות.

בנקודת הזמן של שמונה חודשים לאחר פרוץ המלחמה, שיעור האבטלה הרחב הכולל גם את אלה שיצאו לחל"ת, מכיוון שמקום העבודה שלהם צמצם או סגר זמנית את פעילותו (סיבות כלכליות) הולך ופוחת כפי שרואים לעיל. מספר המשרות הפנויות, שמעיד על הביקוש לעובדים גם הוא חזר לעלות. חלק מהענפים שכמעט הושבתו, כמו הפנאי והמסחר, חזרו לפעול, אך ענפים אחרים, כמו בנייה ותיירות פנים וחקלאות, ממשיכים להיות מושפעים יותר לרעה בשל המצב ובשל העובדה כי חסרים עדיין עובדים זרים שיחליפו את אלה שעזבו או כניסתם נאסרה. עוד עולה כי מי שהושפע יותר מהמשבר הם הצעירים (שעובדים בין היתר גם במקצועות כמו מוכרים, מלצרות והסעדה), עם זאת לאחר החזרה מהחל"ת ירד חלקם בדורשי האבטלה כמעט למצבם במרץ 2023.

לפי הנתונים המלאים הקיימים עד חודש אפריל 2024, לא רואים פגיעה משמעותית בשוק העבודה לטווח ארוך, שכן היו מעט גלי פיטורים ויותר הוצאה של עובדים לחל"ת. בתחילת חודש יוני 2024 סיימו כמעט כל היוצאים לחל"ת את זכאותם לדמי אבטלה ויש צורך במעקב נוסף אם נקלטו חזרה בשוק העבודה. פגיעה משמעותית בשוק העבודה עשויה להתרחש אם המלחמה תתמשך ותתפתח לזירות נוספות, שכן הדבר ירחיב את היקף ההשפעה של הסיבות פורטו לעיל.

1. שוק העבודה ערב מלחמת חרבות ברזל

ערב המלחמה שוק
העבודה בישראל היה
קרוב לתעסוקה מלאה.
שיעור הבלתי-מועסקים
בספטמבר 2023 היה
3.4%, נמוך ב-0.4
נקודות האחוז מהרמה
שהיה בה ערב משבר
הקורונה

ב-7 באוקטובר 2023 החלה מתקפת טרור אכזרית מרצועת עזה על מדינת ישראל. בעקבות זאת החליטה ועדת השרים לענייני ביטחון לאומי (הקבינט המדיני-ביטחוני) על נקיטת פעולות צבאיות משמעותיות והחלה מלחמת חרבות ברזל. כמו כן, הוכרז על מצב מיוחד בעורף, תחילה בחלק משטח המדינה ובהמשך במדינה כולה, שהיה כרוך בהגבלות על הפעילות במשק. מצב המלחמה משפיע על כלכלת ישראל בכמה דרכים, ובכללם ירידה במספר העובדים במשק – בגין גיוס מילואים נרחב, קושי של הורים לעבוד בשל השבתת מערכת החינוך, פינוי תושבים מאזורי הקרבות ומאזורים מאוימים, חזרה של עובדים זרים לארצותיהם והפסקת עבודה של עובדים מהרש"פ והוצאה של עובדים לחל"ת, בין היתר, בגין ירידה בביקושים.

ערב המלחמה שוק העבודה בישראל היה קרוב לתעסוקה מלאה. שיעור הבלתי-מועסקים בספטמבר 2023 היה 3.4%, נמוך ב-0.4 נקודות האחוז מהרמה שהיה בה ערב משבר הקורונה בינואר 2020. שוק העבודה היה הדוק, ומספר המשרות הפנויות במשק, המעיד על הביקוש לעובדים, היה גבוה גם לאחר ירידה בחודשים שקדמו למלחמה (כ-115,000 משרות בספטמבר 2023 – כ-25% יותר משהיו ערב משבר הקורונה).¹

2. שוק העבודה בעקבות פרוץ מלחמת חרבות ברזל

עם פרוץ המלחמה ספג שוק העבודה טלטלה. עובדים רבים גויסו למילואים, ובשבועות הראשונים למלחמה רבים חששו להגיע למקומות העבודה ורבים נשארו בבית משום שכמעט כל מערכת החינוך הייתה סגורה. נוסף על כך עובדים זרים רבים עזבו את הארץ בעקבות המלחמה והופסקה העסקה של עובדים מהרש"פ שמספרם מגיע כמעט ל-100 אלף איש בענף הבנייה (30% מהענף) ובענף החקלאות (כרבע מהעובדים מהרש"פ וכשליש עובדים זרים).²

העדר כוח האדם פגע בענפים אלה ביתר שאת מה עוד שחלק ניכר מהחקלאות מרוכז בדרום ובצפון, אזורים שהגישה אליהם הייתה מוגבלת. בנוסף, עובדים זרים רבים עסקו גם בתחום הטיפול, והנקיון שחלקם גם הם עזבו את הארץ. בשבועות הראשונים למלחמה ענפי המסחר, הפנאי, הקמעונאות וההסעדה נסגרו או פעלו במתכונת מצומצמת, ועובדים רבים הוצאו לחל"ת. גם ענף התיירות נפגע, משום שחברות רבות בחרו שלא לטוס לישראל בשל עלויות הביטוח למטוסים, ותיירות הפנים הואטה גם היא בשל הנחיות ההתגוננות ובשל הירידה במצב הרוח הלאומי.

¹ הלמ"ס, [מספר המשרות הפנויות יוני-אוגוסט 2023](#), 20 בספטמבר 2023.

² להרחבה: לירן קוסמן, [השפעת מלחמת חרבות ברזל על ענף הבנייה – מעודכן](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 18 בדצמבר 2023; בת חן רוטנברג, [השלכות כלכליות של מלחמת חרבות ברזל על ענף החקלאות](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 30 באוקטובר 2023.

במסגרת התוכנית לסיוע כלכלי הוקלו התנאים של מי שפוטרו והוצאו לחל"ת מ-7 באוקטובר 2023 עד 31 בדצמבר 2023, כמפורט להלן:³

- תקופת האכשרה לקבלת דמי אבטלה קוצרה ל-6 חודשים מתוך 18 החודשים שקדמו לרישום בשירות התעסוקה (במקום 12 חודשים);
- בוטלה ההמתנה של חמישה ימים בחודש האבטלה הראשון, אבל ימים אלו ינוכו ארבעה חודשים רצופים;
- תקופת החל"ת המזכה בדמי אבטלה קוצרה ל-14 יום לפחות (ולא 30 כפי שהיה ערב המלחמה), וכן אין צורך בניצול ימי החופשה שנותרו אצל המעסיק כדי לקבל דמי אבטלה;
- מובטל חוזר שטרם מלאו לו 40 יקבל הארכה של ימי האבטלה אם ניצל את כל ימי הזכאות לו בכפוף לתנאים שנקבעו.
- ניתנו הקלות במתן דמי אבטלה למפונים והוארך זמן מתן דמי אבטלה. כך למשל, מבוטח המתגורר ביישוב שפונה יכול להיות זכאי לדמי אבטלה בתקופה מ-7 באוקטובר 2013 עד 31 גם בדצמבר 2023 אם סיים את ימי הזכאות לדמי אבטלה. בנוסף, הביטוח לאומי נותן מענק סיוע לאלה שמתחת לגיל 67 המתגוררים ביישוב מפונה ואינם זכאים עוד לדמי אבטלה לאחר שמיצו אותם בהתאם לעמידתם בתנאי הזכאות. המענק יינתן עבור חודשים ינואר עד אוגוסט 2024. במילים אחרות הוארכה תקופת האבטלה למפונים הזכאים כל עוד הישוב ממשיך להיות באותו מעמד של ישוב מפונה. כמו כן, ניתנו מענקים מיוחד לאלה שמעל גיל 67 (באופן רגיל אזרחים מעל גיל 67 אינם זכאים לדמי אבטלה) המתגוררים ביישוב מפונה ואינם עובדים.⁴

2.1 שיעורי האבטלה, המשרתים במילואים וההשתתפות בכוח העבודה בחודשי המלחמה

המועסקים שנעדרו ממקום העבודה בשל המלחמה לא מוגדרים בלתי מועסקים (מובטלים לפי הגדרות הלמ"ס) גם אם יצאו לחל"ת (להגדרות המלאות ראו בהמשך). לכן, לא חל שינוי משמעותי בשיעור האבטלה שהוא נמוך היסטורית והוא נע סביב ה-3%-3.4% גם בחודשים האחרונים. צריך לזכור עוד כי שינויים בשוק העבודה כמו בעת מלחמה מתרחשים לאט משום שמעסיקים אינם ממהרים בהכרח לפטר עובדים במהרה כי גיוס והכשרה של עובדים חדשים לוקח זמן ומשאבים רבים. ואולם, להיעדרות של עובדים מעבודה או לתפוקה נמוכה יחסית בשל השפעות רגשיות של המצב יש השפעה על התוצר.

עובדים שנעדרו זמנית ממקום עבודתם בשל צמצום הפעילות או הוצאה לחל"ת מוגדרים בלמ"ס עובדים שנעדרו מסיבות כלכליות

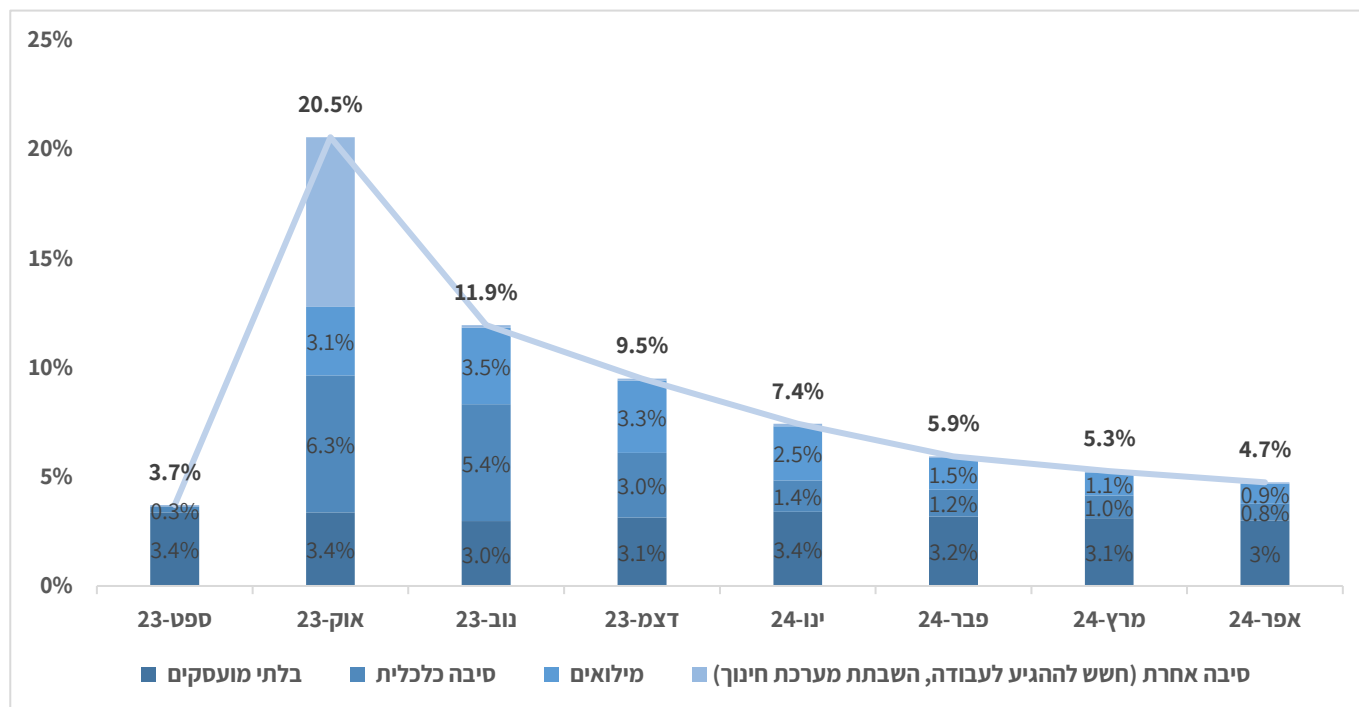
³ המוסד לביטוח לאומי, [עדכונים ומידע בעקבות המלחמה – קצבאות, אבטלה](#), כניסה: 31 בדצמבר 2023.

⁴ המוסד לביטוח לאומי, [מענקים למפונים שאינם עובדים](#), כניסה: 30 במאי 2024.

עובדים שנעדרו זמנית ממקום עבודתם בשל צמצום הפעילות או הוצאה לחל"ת מוגדרים בלמ"ס עובדים **שנעדרו מסיבות כלכליות**. שיעור האבטלה הרחב לוקח בחשבון את הבלתי המועסקים ואת אלה שנעדרו מעבודותיהם בשל סיבות כלכליות.

הלמ"ס מגדירה אי-הגעה לעבודה מסיבות שאינן בשגרה כמו אלה הקשורות למלחמה **כסיבה אחרת**, כמו השבתת מערכת החינוך, שבגינה נשארו עובדים בבית כדי לדאוג לילדיהם, או חשש להגיע למקום העבודה בשל המלחמה (סיבות שאינן תואמות את ההגדרות האחרות). "**סיבות לא כלכליות**" הן מחלה, תאונה, חופשה, חג ומזג אוויר חריג. בתרשים 1 מוצג מספר הנעדרים מעבודתם כל השבוע לפי הסיבה בחודשים ספטמבר 2023-אפריל 2024.

תרשים 1: שיעורי האבטלה, המשרתים במילואים, והנעדרים מסיבות אחרות כל השבוע מתוך כוח העבודה⁵

בתרשים אפשר לראות את הדברים הבאים:

- שיעור האבטלה הרחב הכולל את אלה שלא עבדו מסיבות כלכליות טיפס ל-9.7% באוקטובר אך החל לרדת מאז עד 3.8% בחודש אפריל 2024, ומתקרב לרמה בה היה ערב המלחמה – 3.7%. מה שהוביל לירידה בשיעור זה הוא בעיקר החזרה לעבודה של חלק גדול מאלה שהיו בחל"ת לעבודה מאחר וחלק גדול מאלה חזרו לעבוד, מה עוד שההטבות שניתנו לאלה שבחל"ת (למעט המפונים) לא הוראו בשנת 2024. גם חלק גדול ממקומות העבודה חזר לעבוד. שיעור הנעדרים מסיבות

שיעור האבטלה הרחב הכולל את אלה שלא עבדו מסיבות כלכליות טיפס ל-9.7% באוקטובר אך החל לרדת מאז עד 3.8% בחודש אפריל 2024

⁵ הלמ"ס, [ירחון כוח אדם, חודשים שונים](#), טבלה 8, לוח 3, כוח העבודה – מבני 15 ומעלה. נתונים מקוריים. עיבוד של מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

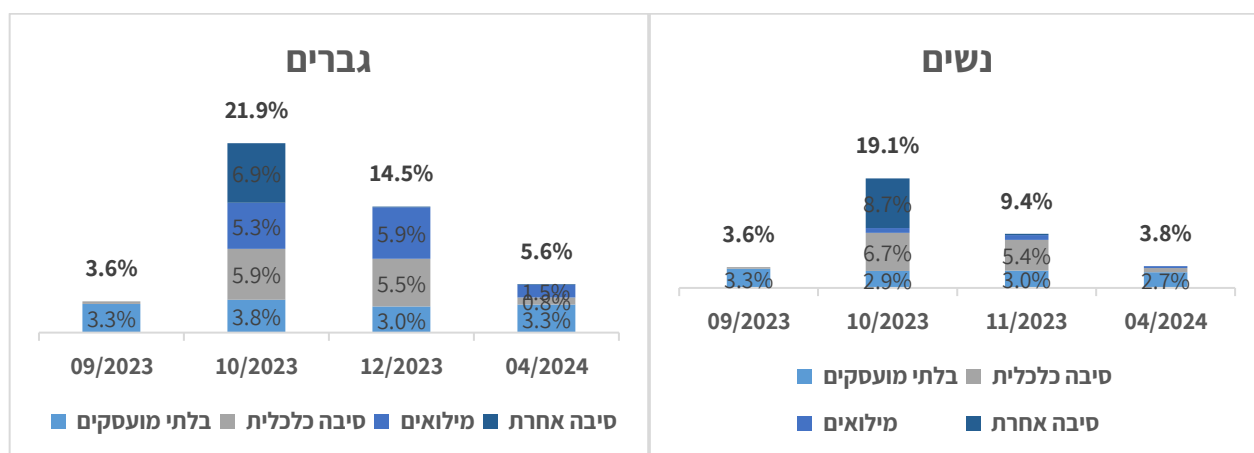
כלכליות במשך כל השבוע ירד ל- 0.8% מכוח העבודה בחודש אפריל 2024 לעומת 6.3% בחודש אוקטובר 2023.

- כמעט חמישית מכוח העבודה בחודש אוקטובר 2023 (918 אלף איש) לא עבד מסיבות המנויות מעלה כאשר 7.8% ממנו היה קשור לסיבות של חשש מהגעה לעבודה או השבתת מערכת החינוך, אך שיעור זה כמעט ונעלם כבר בנובמבר.
- שיעור משרתי המילואים היווה כ-3.1% מכוח העבודה באוקטובר 2023 אבל ירד ל-0.9% בחודש אפריל 2024.

משרד האוצר ניתח את מאפייני הנעדרים מעבודתם כתוצאה משירות מילואים באמצעות עיבודים של אומדני סקר כוח אדם של הלמ"ס בחודש דצמבר 2023. באותה תקופה היו כ-148 אלף מועסקים שנעדרו בשל גיוס למילואים, כ-89% מהנעדרים ממקום עבודתם בשל מילואים היו גברים.⁶

בתרשים 2 שיעור האבטלה הרגיל ושיעור האבטלה הרחב (הכולל את הנעדרים מסיבה כלכלית), המשרתים במילואים והנעדרים מסיבות אחרת הקשורות במלחמה מתוך כוח העבודה לפי מגדר.

תרשים 2: שיעורי האבטלה, המשרתים במילואים, והנעדרים מסיבות אחרות כל השבוע לפי מגדר⁷

בתרשימים ניתן לראות את הדברים הבאים:

שיעור האבטלה הרחב באפריל 2024 אצל הגברים היה גבוה יותר ב-0.7 נקודות האחוז מאשר אצל הנשים והגיע ל-4.1%

- שיעור ההיעדרות מכל הסיבות שנמנו: היעדרות מסיבה כלכלית, בלתי מועסקים, מילואים וסיבות אחרות, מתוך כוח העבודה היה גבוה אצל הגברים יותר מאצל הנשים בכל אחד מהחודשים אוקטובר 2023-דצמבר 2023 ובאפריל 2024.
- באוקטובר 2023 יותר נשים נעדרו מכוח העבודה מסיבות אחרות הקשורות במלחמה 8.7% לעומת 6.9% גברים.
- שיעור האבטלה הרחב באפריל 2024 גבוה יותר אצל הגברים 4.1% - 0.7 נקודות אחוז יותר מנשים.

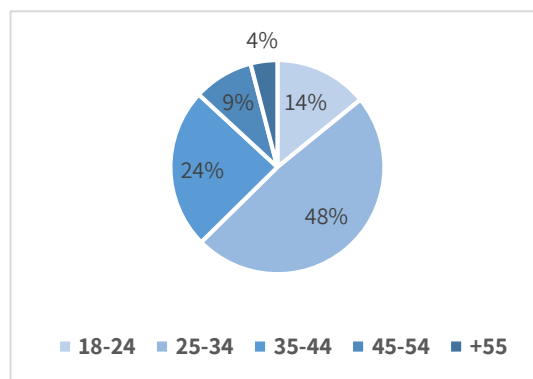
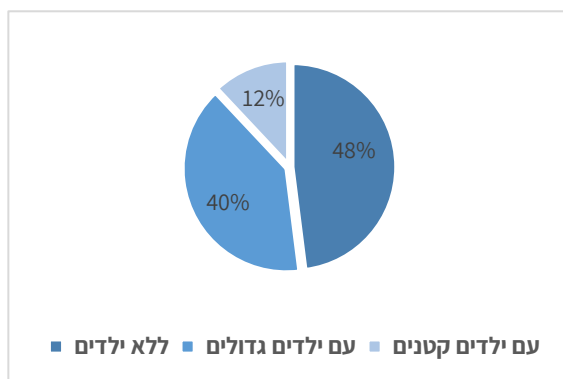
⁶ משרד האוצר, [מאפייני הנעדרים מעבודתם כתוצאה משירות מילואים בחודש דצמבר 2023](#), פברואר 2024.

⁷ הלמ"ס, [ירחון כוח אדם חודשים שונים טבלה 8, לוח 3](#), כוח העבודה - מבני 15 ומעלה. נתונים מקוריים. עיבוד של מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

- אצל הנשים, שיעור הבלתי מועסקים הרגיל באפריל 2024 (2.7%) נמוך יותר מזה של ספטמבר 2023 (3.3%), ואצל הגברים דומה לזה שהיה בספטמבר 2023 (3.3%), ללא ניכוי עונתיות).

בתרשימים 3א' ו3ב' התפלגות המועסקים שנעדרו ממקום עבודתם בשל מילואים לפי קבוצת גיל וילדים במשק הבית בדצמבר 2023.

תרשים 3א': התפלגות חיילי מילואים לפי גיל תרשים 3ב': התפלגות חיילי מילואים לפי סוג משקי בית⁸

בתרשימים ניתן לראות את הדברים הבאים:

כ-48% מהמשרתים במילואים הם ללא ילדים וכ-12% עם ילדים קטנים; הגיל הממוצע של המשרתים היה 33.8

- 48% מהמשרתים במילואים בחודש דצמבר 2023 היו בגילי 25-34 וכ-24% בגילי 44-35. נציין עוד כי הגיל הממוצע של המשרתים היה 33.8.
- 48% מהמשרתים במילואים הם ללא ילדים וכ-12% עם ילדים קטנים.

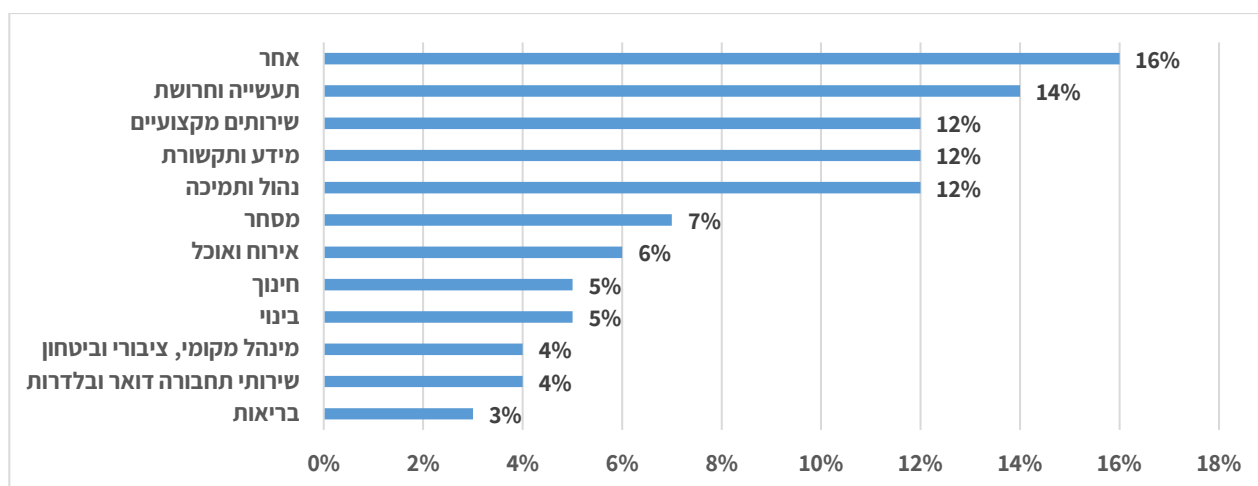
עוד עולה שכ-40% מהמועסקים שנעדרו בשל מילואים הם בעלי השכלה תיכונית ומטה, כ-40% הם בעלי השכלה אקדמית, ל-9% יש תעודה מקצועית וכ-10% הם סטודנטים לתואר אקדמי או לתעודה על-תיכונית לא אקדמית.

פילוח המשרתים שופך אור על ההשלכות על המשרתים במילואים וגם על בנות ובני הזוג של המשרתים. הזמינות שלהם למקום העבודה, ועל תפקודם בעבודה בייחוד במשקי בית עם ילדים. במשק בית עם ילדים קטנים שכן הזוג של העובד במילואים, עשוי ההורה שנשאר בבית להתקשות בהגעה למקום העבודה באופן סדיר, מה שמכביד גם על ביצוע שעות נוספות ואף עלול לגרום לקיזוז בחלק מימי החופשה בשל היעדרות. להורה עם ילד בגיל 13 (ללא זכות לשעת הורות – שעת הנקה) שכן זוג משרת במילואים יש זכות להיעדר שעה ביום מהעבודה.⁹ בתרשים 4 התפלגות הנעדרים ממקום עבודתם בשל מילואים לפי ענפים כלכליים.

⁸ משרד האוצר, [מאפייני הנעדרים מעבודתם כתוצאה משירות מילואים בחודש דצמבר 2023](#), פברואר 2024. ילדים גדולים הם בגילי 10-17, ילדים קטנים הם ילדים עד גיל 9.

⁹ משרד העבודה, [היעדרות מעבודה עקב שירות מילואים](#), כניסה: 28 במאי 2024. זכות לשעת הורות: עובדים

תרשים 4: התפלגות הנעדרים ממקום עבודתם בשל מילואים לפי ענפים כלכליים, דצמבר 2023¹⁰

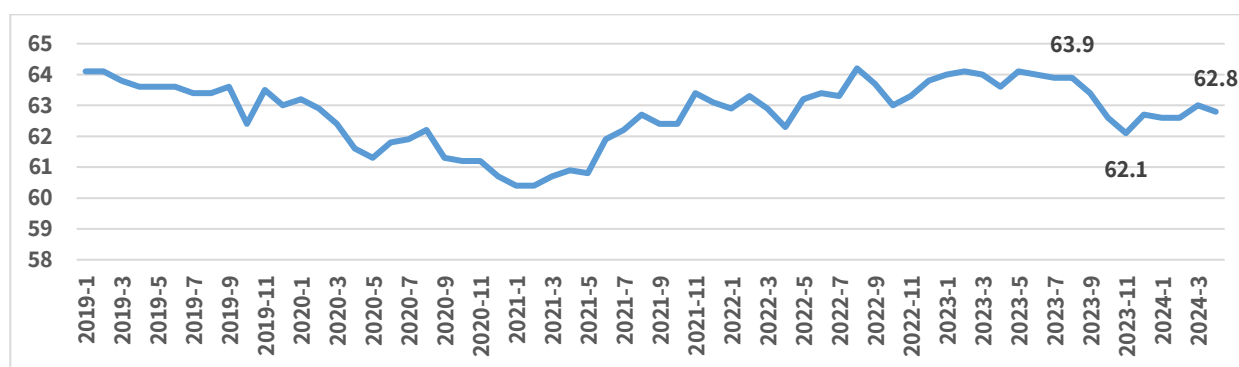
כמחצית מסך המועסקים שנעדרו ממקום עבודתם בשל מילואים היו בתעשייה, שירותים מקצועיים, מידע ותקשורת וניהול ותמיכה

בתרשים אפשר לראות כי כמחצית מסך המועסקים שנעדרו ממקום עבודתם בשל מילואים היו בתעשייה (14%), שירותים מקצועיים (12%), מידע ותקשורת (12%) וניהול ותמיכה (12%). במקצועות אלה השכר בדרך כלל גבוה מהמוצע בהשוואה לשכר בענפים אחרים במשק בעיקר בתעשייה, שירותים מקצועיים ומידע ותקשורת. בדיקה שבוצעה באוצר בשנת 2019 מצאה כי שכרם של המשרתים במילואים גבוה בכ-47% מהשכר הממוצע במשק, אם כי ייתכן ומאפייני משרתי המילואים בשגרה שונים במידת מה ממאפייניהם בתקופת מלחמה כאשר היקף המגויסים גדול במיוחד.¹¹

2.2 נתונים על שוק העבודה לפי קבוצות אוכלוסייה

שוק התעסוקה כאמור נותר הדוק למרות המלחמה, אם כי שיעור ההשתתפות בכוח העבודה עדיין לא הגיע לרמה שבה היה ערב המלחמה כפי שניתן לראות בתרשים 5.

תרשים 5: שיעור המשתתפים בכוח העבודה¹²

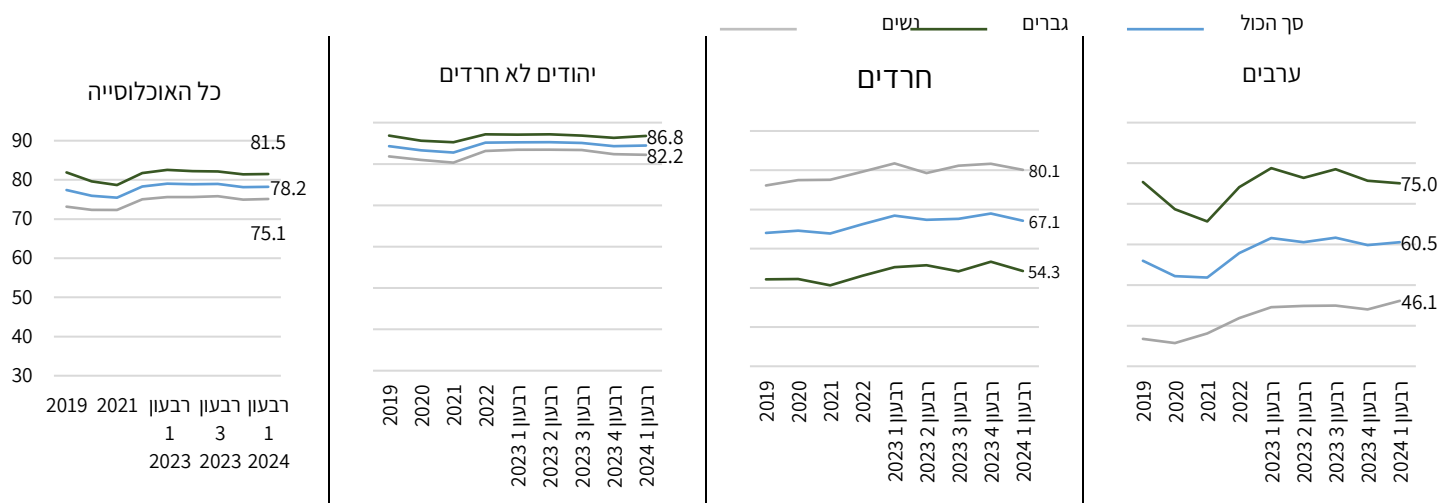
¹⁰ משרד האוצר, [מאפייני הנעדרים מעבודתם כתוצאה משירות מילואים בחודש דצמבר 2023](#), פברואר 2024. שאר הענפים אינם מופיעים בתרשים עקב מיעוט במספר התצפיות.

¹¹ שם.

¹² הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מאגר הנתונים המרכזי, נתוני תעסוקה על פי סקר כוח אדם, אוכלוסיית בני 15 ומעלה, נתונים מקוריים, כניסה: 2 ביוני 2024.

בתרשים רואים כי שיעור אלה שמשתתפים בכוח העבודה שהיה בספטמבר 2023 כ- 63.4% ירד ל-62.1% בנובמבר 2023 וחזר לעלות מאז עד ל- 62.6% בחודש אפריל 2024. בתרשים 6 שיעור התעסוקה של קבוצות שונות באוכלוסייה לפני המלחמה ואחריה.

תרשים 6: שיעור התעסוקה לפי קבוצת אוכלוסייה¹³

בתרשים ניתן לראות את הדברים הבאים:

בכל קבוצות האוכלוסייה חלה ירידה בשיעור ההתעסוקה בין הרבעון השלישי של 2023 לראשון של 2024 למעט בקבוצת הנשים הערביות

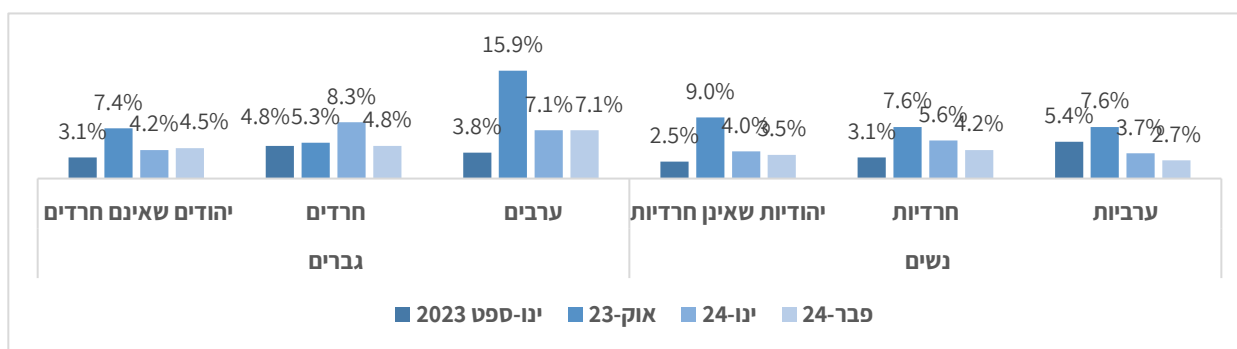
- שיעור התעסוקה של האוכלוסייה בשוק העבודה היה 78.2% ברבעון הראשון של 2024 ירידה של 0.8 נקודות האחוז לעומת הרבעון השלישי לאחר שיפור קל מהרבעון הרביעי של 2023.
- בכל קבוצות האוכלוסייה חלה ירידה בשיעור ההתעסוקה בין הרבעון השלישי של 2023 (שלקראת סופו פרצה המלחמה) לרבעון הראשון של 2024 למעט בקבוצת הנשים הערביות בה חלה עלייה של 1.2 נקודות האחוז ל-46.1% בתקופה (לאחר ירידה של 0.9 נקודות האחוז ברבעון הרביעי של 2024). שיעור זה ממשיך את העלייה שחלה בעשור האחרון כחלק ממגמה של יציאה של יותר נשים ערביות לעבודה.
- שיעור התעסוקה של גברים חרדים עלה ברבעון הרביעי של 2023, בהמשך לרבעונים שלפניו, אך שב לרדת ברבעון הראשון של 2024 ל-54.3% קרוב מאד לרמתו ברבעון השלישי של 2023. משנת 2021 חלה עלייה בשיעור התעסוקה של גברים חרדים לאחר יציבות יחסית מאז 2015. חלק מהעלייה מוסברת בסיבות טכניות, כמו עלייה באוכלוסיית הגברים החרדים לפי הגדרה עצמית החל משנת 2022, ייתכן בשל שינויים בתפיסה הסובייקטיבית. האוכלוסיה שנוספה לקבוצת הגברים החרדים בשל בשל שינוי בהגדרה הסובייקטיבית מתאפיינת ברמות השכלה גבוהות יותר, בשכר

¹³ הלמ"ס, [מעקב אחרי יעדי תעסוקה ממשלתיים](#), כניסה: 30 במאי 2024.

גבוה יותר ובשיעורי תעסוקה גבוהים יותר לעומת כלל הגברים החרדים.¹⁴ שאר העלייה נובעת בעיקרה מגידול בשיעור התעסוקה של גילי 55-64. ייתכן כי גם לעלייה באינפלציה ולהעלאת הריבית שגוררת עלייה בהחזרי המשכנתה, יש חלק בעלייה בעלייה בשיעור התעסוקה. גם אחרי עלייה זו שיעור התעסוקה של גברים חרדים נמוך משמעותית מייתר האוכלוסייה ומהנשים החרדיות.

- שיעור התעסוקה של נשים חרדיות היה 80.1% ברבעון הראשון של 2024 – ירידה של 1.1 נקודת האחוז לעומת הרבעון השלישי של 2023. שיעור זה קרוב לשיעור הנשים היהודיות הלא חרדיות – 82.2%. ברבעון הראשון של 2024. בתרשים 7 שיעור האבטלה הרחב לפי קבוצות אוכלוסיה בחודשים ינואר-ספטמבר 2023, ובחודשים אוקטובר 2023, ינואר 2024 ובפברואר 2024.

תרשים 7: שיעור האבטלה הרחב לפי קבוצות אוכלוסייה¹⁵

בתרשים ניתן לראות את הדברים הבאים:

- אחרי העלייה שהיתה בשיעור האבטלה הרחב באוקטובר 2023 בכל קבוצות האוכלוסייה, שיעור האבטלה הרחב ירד בחודשים שלאחר מכן. עם זאת, הוא גבוה או דומה לרמה בה היה לפני המלחמה, למעט שיעור האבטלה הנמוך יותר אצל הנשים הערביות – 2.7% בפברואר 2024 לעומת 5.4% בחודשים ינואר – ספטמבר 2023. יש לבחון האם מדובר בעלייה במספר המועסקות או שמא יש הסברים נוספים לשינוי זה.
- בעוד ששיעור האבטלה הרחב של גברים ערבים גדל באופן משמעותי אל מול גברים יהודים באוקטובר 2023 (15.9% לעומת 7.4%), הרי שאצל הנשים לא נפתח פער משמעותי בשיעור האבטלה הרחב של הנשים הערביות והיהודיות בעקבות המלחמה (7.6% לעומת 9%). ככל הנראה, הסבר מרכזי הוא הענפים שבהם שיעור גדול מהגברים הערבים עובדים בהם: כ-23% מהגברים הערבים עובדים בענף הבינוי,

אחרי העלייה שהיתה בשיעור האבטלה הרחב באוקטובר 2023 שיעור האבטלה הרחב ירד בחודשים שלאחר מכן, עם זאת, הוא גבוה או דומה לרמה בה היה לפני המלחמה

¹⁴ משרד האוצר, [על תעסוקת הגברים החרדים בחודשים ינואר – יולי 2023](#), ספטמבר 2023. לפי הגדרה של המועצה הלאומית לכלכלה שמתייחסת ללימודים של בני משק הבית בישיבה ולמגורים ביישובים חרדיים, שיעור התעסוקה של גברים חרדים בינואר-יולי 2023 היה 52.9% והיה גבוה ב-0.7 נקודות אחוז ביחס לשנת 2019.

¹⁵ משרד העבודה, [ממשיכה מגמת ההתאוששות בשוק העבודה – הודעה לעיתונות](#), 17 באפריל 2024.

למשל, לעומת 6% מהגברים היהודים, וענף זה נפגע קשות בשל הלחימה; 12% מהגברים הערבים מועסקים בתחבורה לעומת 6% מהגברים היהודים, וגם ענף זה נפגע בחלקו (נהגים הקשורים לתיירות, למשל).¹⁶

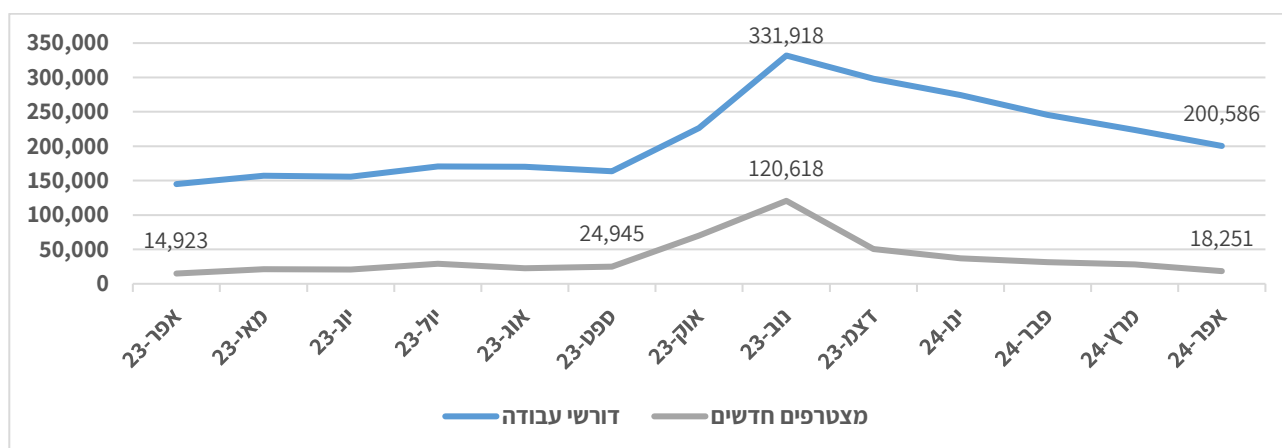
- שיעור האבטלה הרחב אצל הגברים החרדים בפברואר 2024 היה 4.8%, דומה לזה שהיה בתשעת החודשים הראשונים של 2023.

לפי מחקר של בנק ישראל, גורם סיכון נוסף ליציבות בשוק העבודה הוא עבודה בענפים שיש בהם אינטראקציה גבוהה בין יהודים לערבים או ביישוב מעורב. עשויה להיות **ירידה באינטראקציה בשוק העבודה בין יהודים לערבים** בשל חשש של עובדים ערבים להגיע לעבודה, ומנגד – העדפה של העסקת יהודים על ערבים בתקופת לחימה. נכון לכתיבת המחקר בדצמבר 2023, אין ביסוס לכך בינתיים בנתוני התעסוקה במלחמה הנוכחית. בעבר נמצא שבתקופת האינתיפאדה השנייה, שהייתה אירוע מתמשך (2000-2005), עלו סיכויי ההיפרדות, ביוזמת העובד או ביוזמת המעסיק, לעומת המצב לפניו.¹⁷ לעומת זאת, במחקר שנבדקה בו ההשפעה של מבצעים צבאיים לאחר האינתיפאדה השנייה ועד 2018 על התעסוקה בחברה הערבית נמצא שבמרבית האירועים אין קשר בין האירוע הביטחוני לסיכוי להיפרדות בין העובד למקום עבודתו.¹⁸

2.3 דורשי עבודה

בתרשים 8 מספר דורשי העבודה המתייצבים בשירות התעסוקה והנרשמים החדשים לפי חודש.

תרשים 8: מספר דורשי עבודה והנרשמים החדשים מידי חודש¹⁹

¹⁶ הלמ"ס, שנתון סטטיסטי 2023, [סקר כוח אדם](#), לוח 9.12, מועסקים ושכירים לפי ענף כלכלי (ענף ראשי), קבוצת אוכלוסייה ומין, 22 באוגוסט 2023.

¹⁷ בנק ישראל, [השפעת אירועים ביטחוניים על היפרדות של ערביי ישראל ממעסיקה](#), אפריל 2023.

¹⁸ Sami Miaari, Asaf Zussman and Noam Zussman, [Ethnic conflict and job separations](#), Bank of Israel, May 2012.

¹⁹ שירות התעסוקה, [דוח סטטיסטיקה חודשית, דורשי עבודה פעילים](#), כניסה: 3 ביוני 2024.

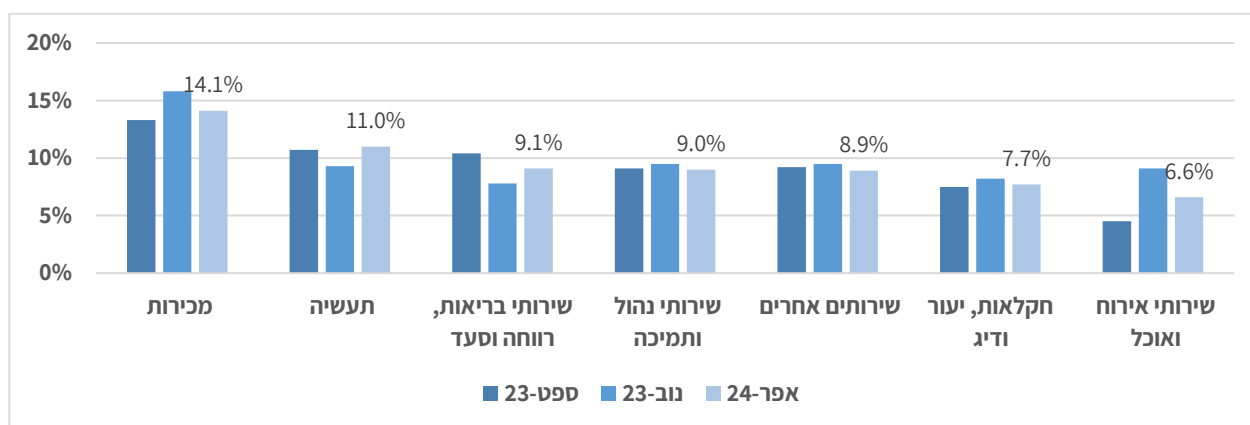
**קצב הרישום של
נרשמים חדשים הגיע
לשיא בנובמבר 2023
עם כ-121,000
נרשמים, אך מאז ירד
והגיע לכ-18,000
באפריל 2024**

לפי שירות התעסוקה, קצב הרישום של נרשמים חדשים הגיע לשיא בנובמבר 2023 עם כ-121,000 נרשמים, אך מאז ירד והגיע לכ-18,000 באפריל 2024. קצב המצטרפים החדשים עדיין גבוה מזה שנרשם בחודש המקביל בשנה הקודמת. מספר דורשי העבודה הכולל באפריל 2024 ירד ב-40% לעומת שיא המשבר בנובמבר 2023 (כ-332,000). רוב הירידה מוסברת מחזרתם לעבודה של דורשי עבודה רבים עם התאוששות המשק וסיום תקופות החל"ת.

בטרשים 9 התפלגות דורשי העבודה (באבטלה) לפי ענף עיקרי.

טרשים 9: התפלגות דורשי העבודה ענף עיקרי באפריל 2024 בהשוואה לנובמבר 2023 וספטמבר

²⁰2023

בטרשים רואים את הדברים הבאים:

- שיעור דורשי העבודה באבטלה בענף המכירות בחודש אפריל 2024 מסך דורשי העבודה היה הגבוה ביותר – 14.1%, אך זו ירידה לעומת השיעור בנובמבר 2023 – 15.8%.
- שיעור דורשי העבודה באבטלה בענף שירותי אירוח ואוכל בחודש אפריל 2024 מסך דורשי העבודה עדיין גבוה – 6.6%, 2.1 נקודות האחוז מעל השיעור בספטמבר 2023 אך נמוך מהשיעור בנובמבר 2023 – 9.1%.

**בשירות התעסוקה
מצינים כי עובדי מכירות,
מטפלים אישיים ופקידים
כלליים וקלדנים היו
הקבוצות הרגישות ביותר
למשבר**

בשירות התעסוקה מצינים כי עובדי מכירות, מטפלים אישיים ופקידים כלליים וקלדנים היו הקבוצות הרגישות ביותר למשבר ועלו בשיא המשבר (נובמבר 2023). אולם, במרץ 2024 בעוד ששיעור דורשי העבודה שהם עובדי מכירות ופקידים נמצא בירידה, משלח יד המטפלים האישיים ממשיך לעלות בקרב דורשי העבודה וזו הקבוצה הגדולה ביותר שנרשמה בשירות התעסוקה בחודש זה. מגמות עלייה בולטות נוספות היו בקרב עובדי

²⁰ שירות התעסוקה, [דוח סטטיסטיקה חודשית, דורשי עבודה פעילים](#), כניסה: 3 ביוני 2024. עיבוד של מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

ניקיון, עוסקים בטכנולוגיות מידע, נהגים ומפעילי מתקנים ניידים. לפי שירות התעסוקה כדאי לבחון את הדברים בטווח ארוך יותר בתקופות שגרה.²¹ ייתכן כי חלק מהמקצועות אינם קשורים בהכרח למשבר כאשר לדוגמה מספר העוסקים בטכנולוגיות המידע במשק פחת עוד בחודשים שלפני המלחמה כתוצאה מהאטה בגיוסים שהיתה אז, ולאחר העלייה בגיוסים שהיו בשנת 2022.²²

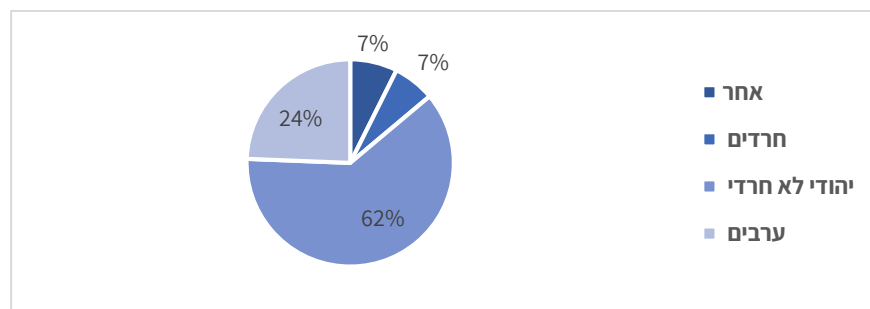
לפי נתוני שירות התעסוקה אחד הדברים הבולטים במשבר האחרון באופן לא מפתיע הוא מספר דורשי העבודה משובים מפונים שהיה גדול יחסית. במרץ 2024 מספר דורשי העבודה משובים מפונים היה כ-8,300 דורשי עבודה לעומת 7,400 בשיא המשבר ויותר מפי 3.3 לעומת מרץ 2023. חלק מכך קשור גם למצב האישי של המפונים הרחוקים מבתיים אבל גם להארכת תקופת הזכאות להטבות השונות (המענקים למובטלים למפונים).²³

עוד עולה כי מי שהושפע יותר מהמשבר הם הצעירים (שעובדים בין היתר גם במקצועות כמו מוכרים, מלצרות והסעדה). שיעור הצעירים בקרב דורשי העבודה היה משמעותי יותר בתחילת המלחמה והגיע בחודש נובמבר 2023 ל-37.6%. עם החזרה מהחל"ת ירד שיעור זה כמעט למצב שגרה של 28.7% בחודש מרץ לעומת 27.4% במרץ 2023.

בתרשים 10 שיעור הנרשמים בשירות התעסוקה לפי קבוצות אוכלוסייה.

תרשים 10: שיעור הנרשמים החדשים בשירות התעסוקה לפי קבוצות (אוקטובר 2023 עד אפריל

²⁴ (2024)

בתרשים אפשר לראות כי 62% מהנרשמים היו יהודים לא חרדים, 24% היו ערבים (קצת מעל חלקם באוכלוסייה) ו-7% היו חרדים (מתחת לחלקם באוכלוסייה). בתרשים 11 פילוח סיבת הרישום בשירות התעסוקה לפי קבוצות אוכלוסייה בחודשים אוקטובר 2023 - אפריל 2024.

²¹ שירות התעסוקה, [דו"ק שוק העבודה](#), מרץ 2024.

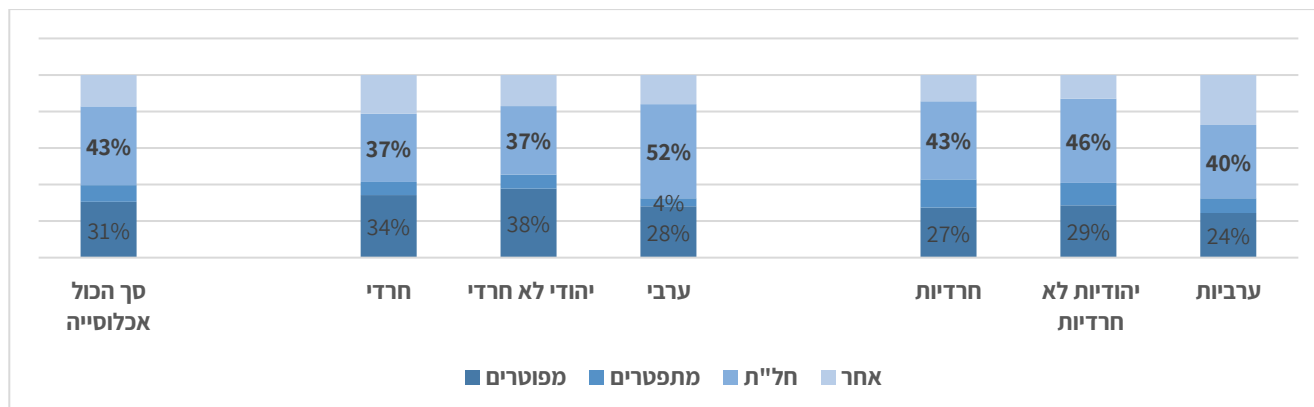
²² הלמ"ס, [ירחון כוח אדם אפריל 2024](#), לוח 2.18 - שכירים בענף ההי-טק לפי מין, 2 ביוני 2024.

²³ שירות התעסוקה, [דו"ק שוק העבודה](#), פרסום חודשי, מרץ 2024, 11 באפריל 2024.

²⁴ ד"ר אופיר פינטו, סמנכ"ל מחקר ותכנון בשירות התעסוקה, תשובה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 21 במאי 2024.

תרשים 11: סיבת הרישום בשירות התעסוקה לפי קבוצות אוכלוסייה מאוקטובר 2023 – אפריל

25 2024

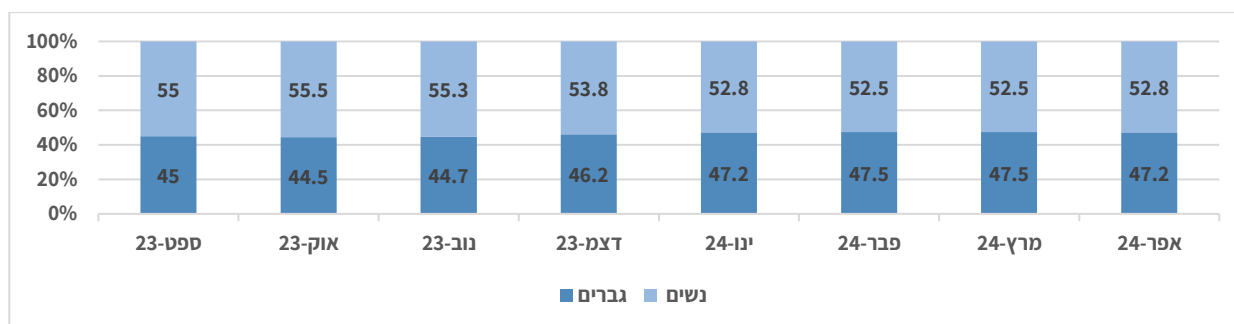

בתרשים אפשר לראות את הדברים הבאים:

- 43% מהנרשמים לשירות התעסוקה מכל האוכלוסייה היו בחל"ת. 31% הם מפוטרים.
- שיעור היוצאים לחל"ת בקרב העובדים הערבים היה הגדול ביותר בכל קבוצות האוכלוסייה – 52% (בכלל האוכלוסייה). כפי הנראה, הדבר נובע מכך שהם עבדו בענפים שנפגעו יותר מן המלחמה. כמו כן, שיעור המתפטרים בקרב העובדים הערבים היה הנמוך ביותר – 4%.
- שיעור הפיטורים אצל היהודים הלא-חרדים היה הגבוה ביותר – 38%. בקרב הנשים שיעור המפוטרות הגבוה ביותר היה אצל היהודיות הלא חרדיות 29%.

בתרשים 12 משקל דורשי העבודה לפי מגדר בחודשים אוקטובר 2023 עד אפריל 2024

תרשים 12: משקל דורשי העבודה לפי מגדר

בתרשים אפשר לראות כי בתחילת המשבר משקל דורשות העבודה במיוחד בחודשיים הראשונים החל לעלות מעבר ל-55% משהיה בספטמבר 2023. על פי שירות התעסוקה נשים רבות יצאו לחל"ת בעקבות סגירת מערכת החינוך והצורך להישאר עם ילדיהן וחלקן גם פוטרו בחלק מהענפים מה שהגדיל את משקלן בסך דורשי העבודה. החל

בתחילת המשבר משקל
דורשות העבודה החל
לעלות מעבר ל-55%
משהיה בספטמבר
202355%

25 שם.

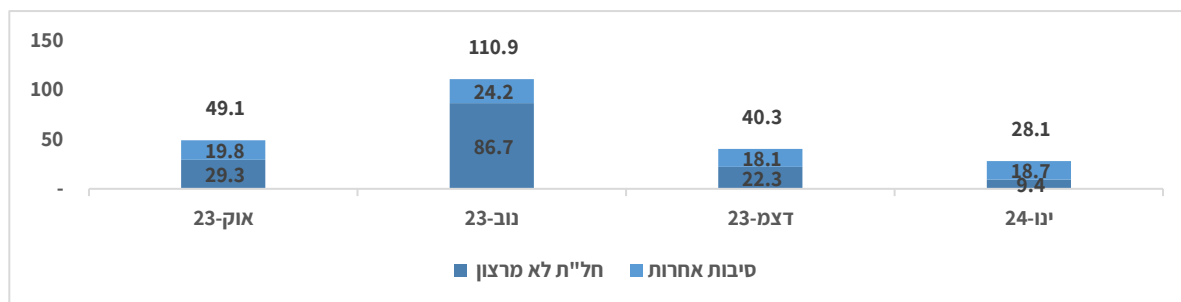
26 שירות התעסוקה הישראלי, [דופק שוק העבודה, אפריל 2024](#), 11 במאי 2024

מחודש דצמבר 2023 משקל זה ירד מתחת ל-55% והלך וירד בחודשים לאחר מכן כחלק מהחזרה לשגרה ומהתרחקות משיא המשבר.²⁷

2.4 מבקשי דמי אבטלה

על פי נתוני המוסד לביטוח לאומי, בחודשים אוקטובר 2023 ועד ינואר 2024 מספר מבקשי דמי אבטלה חדשים היה כ-230,000, כפי שמפורט בתרשים 13 להלן.

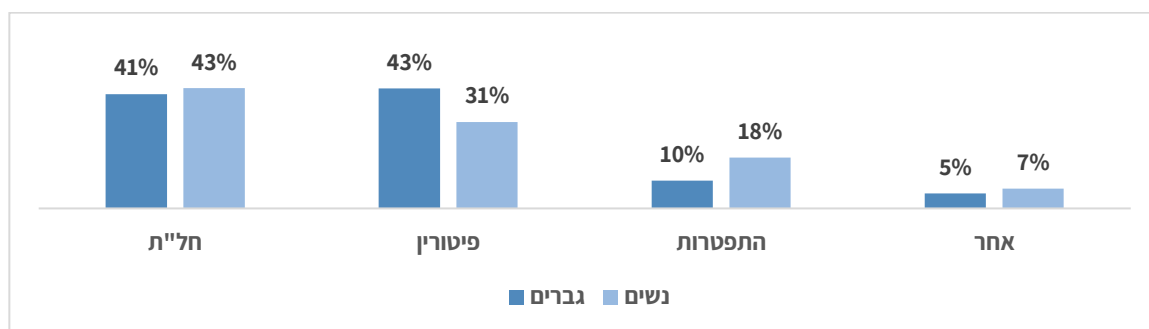
תרשים 13 : מספר מבקשי דמי אבטלה חדשים (באלפים)²⁸

בתרשים רואים כי מספר מבקשי דמי האבטלה החדשים הגיע לשיא בנובמבר 2023 כ-110,900; מתוכם, 86,900 פנו בבקשה בשל יציאה לחל"ת שלא מרצון – כ-78% מהבקשות. בדצמבר 2023 ירד מספר המבקשים החדשים לכ-40,300 ובינואר 2024 ל-28,100. לפני המלחמה בחודש רגיל נרשמו כ-20 אלף מובטלים חדשים מידי חודש.²⁹

בסך הכל מספר תביעות דמי אבטלה בביטוח לאומי (כולל גם את אלה שנרשמו כמובטלים עוד בטרם המלחמה) בחודשים אוקטובר 2023 עד אפריל 2024 היה כ-318 אלף מתוכם 54% היו של נשים. בתרשים 14 פילוח כל התביעות למוסד לביטוח לאומי לקבלת דמי אבטלה לפי מגדר.

תרשים 14: התביעות לקבלת דמי אבטלה לפי סיבה ומגדר³⁰

²⁷ שם

²⁸ המוסד לביטוח לאומי, הודעה לעיתונות (ערץ הטלגרם), 5 בפברואר 2024.

²⁹ המוסד לביטוח לאומי, הודעה לעיתונות (ערץ הטלגרם), 26 באוקטובר 2024.

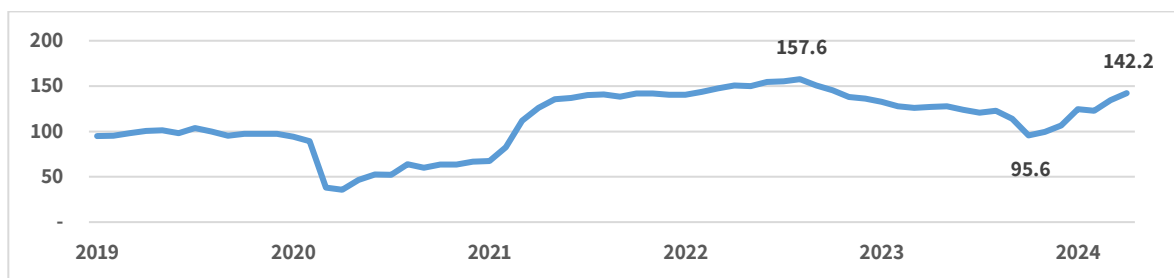
³⁰ תשובת המוסד לביטוח לאומי לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מייל, 19 במאי 2024. עיבוד של מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

בתרשים רואים כי משקל הנשים בחל"ת מסך תובעות דמי אבטלה חדשות היה 43%, לעומת 41% אצל הגברים. משקל הגברים שתבעו דמי אבטלה בגין פיטורין מסך התביעות שלהם היה 43% לעומת 31% אצל הנשים, משקל הנשים המתפטרות מסך תובעות דמי אבטלה היה גבוה ממשקלם של הגברים (18% מסך התביעות של נשים לעומת 10% אצל גברים).

2.5 מספר המשרות הפנויות

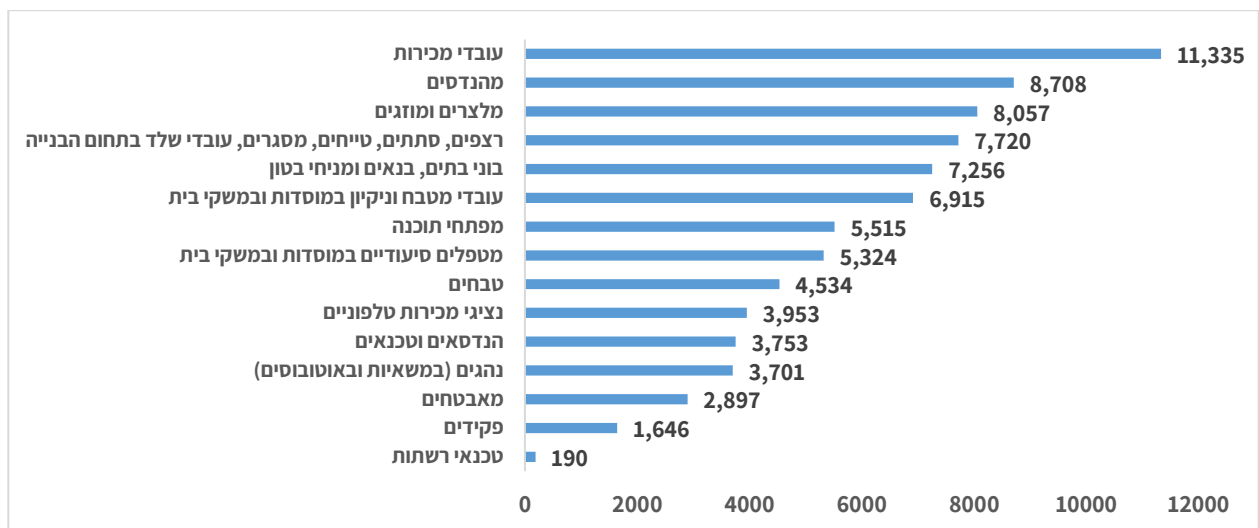
הביקוש לעובדים משתקף בין היתר במספר המשרות הפנויות במשק, כפי שמוצג בתרשים 15 להלן.

תרשים 15: מספר המשרות הפנויות בחודשים פברואר – אפריל 2024³¹

ערב המלחמה מספר המשרות הפנויות היה כ-114,600, ובאוקטובר 2023 ירד ל-95,500. מאז מספר המשרות הפנויות עלה עד 142,200 באפריל 2024. למרות זאת, מספר המשרות הפנויות רחוק מרמת השיא בה היה באוגוסט 2022 – 157,000 משרות. בתרשים 16 נתונים על המשרות הפנויות לפי ענף.

תרשים 16: מספר המשרות הפנויות לפי ענף, ממוצע פברואר-אפריל 2024³²

על פי הסקר, מספר המשרות הפנויות הגדול ביותר קיים בענף עובדי המכירות

³¹ הלמ"ס, [מספר המשרות הפנויות, פברואר – אפריל 2024](#), 20 במאי 2024.

³² שם.

והמהנדסים. עם זאת, אם לוקחים בחשבון את כל המקצועות בענף הבנייה מספר המשרות הפנויות בתחום הבינוי הוא הגבוה ביותר. בנוסף, ניתוח השינוי מאז פרוץ המלחמה מלמד כי העלייה במשרות פנויות עלתה באופן חד לעובדים בעלי משלח יד לא אקדמי, בעוד הביקוש לעובדים בעלי משלח יד אקדמאי נמוך בשיעור של כ-40% מהשיא ועדיין לא התאושש מהשפל שהיה בו בתחילת המלחמה.³³

3. סיכום

בנקודת הזמן של שמונה חודשים מתחילת המלחמה, שוק העבודה מתאושש לאחר הטלטלה שספג בעיקר בשל אלה שיצאו לחל"ת, היעדרות משרתי המילואים, אי העסקת פועלים מהרשות הפלסטינית ועזיבת פועלים זרים רבים בתחילת המלחמה. שיעור האבטלה הרגיל שהיה נמוך עוד קודם נותר נמוך, ושיעור האבטלה הרחב הכולל את אלו שנעדרו מעבודתם בשל חל"ת פחת משמעותית מאז נובמבר 2023 ומתכנס לשיעור האבטלה הרגיל. כמו כן, מספר משרתי המילואים המצויים בשירות פעיל נמוך יחסית מזה שהיה בשיא הלחימה מה שמאפשר לשוק העבודה לחזור ולהתאושש.

מתחילת המלחמה, נשים רבות נעדרו משוק העבודה, מה שהגדיל את משקלן בסך דורשי העבודה בתחילת המשבר, אך החל מדצמבר 2023 משקל זה החל לרדת. העלייה במספר הנשים בקרב דורשי העבודה בשירות התעסוקה, נבע בין היתר מכך שנשים הן אלה שבחרו יותר להישאר בבית בשל השבתת הלימודים ולכן נעדרו באופן זמני ממקום העבודה, או מסיבות נוספות הקשורות במלחמה. אך מספרן של אלה כמעט ונעלם חודש לאחר מכן עם חזרת מוסדות הלימוד לשגרה.

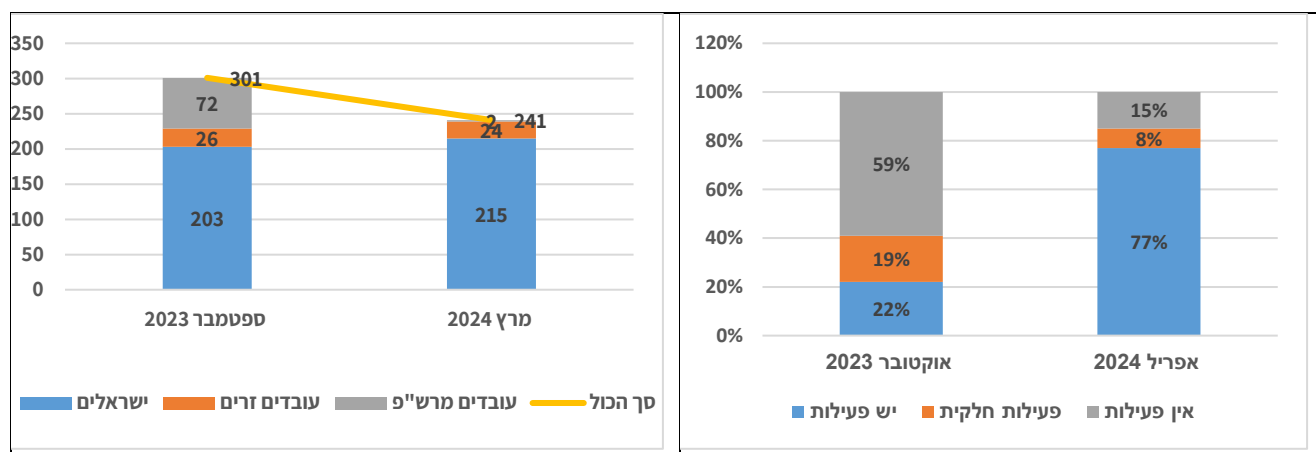
לפי נתוני שירות התעסוקה בתחילת יוני 2024 היו כ-12,000 אנשים בחל"ת.³⁴ במקביל מספר המשרות הפנויות חזר לעלות מה שמהווה סימן חיובי נוסף להתחזקות שוק העבודה. עם זאת, עדיין ניכרים מספר בעיות בשוק העבודה במיוחד בענפים שונים:

- מחסור בעובדים זרים שיחליפו את העובדים מהרש"פ והזרים בענפי הבינוי והחקלאות. בתרשים 17 להלן פעילות באתרי בנייה ומספר העובדים בענף הבנייה.

³³ אלכס ז'בז'ינסקי, בית ההשקעות מטב, [סקירה שבועית](#), 2 ביוני 2024.

³⁴ שירות התעסוקה, [דופק שוק העבודה](#), [פרסום חודשי](#), [מרץ 2024](#), אפריל 2024.

תרשים 17: פעילות באתרי בנייה ומספר העובדים בענף³⁵

אפשר לראות כי לפי נתוני בנק ישראל באפריל 2024 בכ-77% אתרי בנייה היתה פעילות בהשוואה ל-22% באוקטובר 2023. במרץ 2024 כמות העובדים בענף הבנייה היתה כ-241 אלף ירידה חדה לעומת 301 אלף בספטמבר 2023, ערב המלחמה בעיקר עקב ירידה מספר העובדים מהרש"פ. עם זאת, לדברי ראול סרגו, יו"ר ארגון הקבלנים בישראל כ-40% מאתרי הבניה למגורים, תשתיות בתי ספר ועוד עדיין סגורים. לדבריו, רק כ-5,000 עובדים זרים נכנסו לישראל כדי להחליף את אלה שעזבו.³⁶

- ענפי הפנאי שנפגעו במלחמה אמנם חזרו לשגרה בחלקם. אולם, ענפי תיירות הפנים והחקלאות במיוחד באיזורי הצפון והדרום עדיין לא חזרו לעצמם בגלל המצב הביטחוני, מה שממשיך להכביד על שוק העבודה. מפונים מהדרום והצפון נמצאים בתקופה ארוכה בחל"ת ובסכנה של ניתוק מהמעביד כך שייתכן וייקח להם זמן לחזור למעגל העבודה. כמוהם גם עובדים אחרים שניצלו את מרבית ימי הזכאות שלהם לחל"ת והחודשים הקרובים, יולי-ספטמבר 2024, יעידו אם אכן נקלטו שוב בעולם העבודה. בהקשר זה נציין כי במקרים מסויימים משולם מענק עידוד לחזרה לעבודה. המענק משולם לעובדים שהמעסיק היה באיזור מפונה או שהעובד התגורר באיזור שכזה.³⁷

- משרתי מילואים למשך תקופה ארוכה עלולים להיפלט משוק העבודה בהמשך בשל ניתוק ארוך מידי עם המעסיק והקושי להשתלב מחדש בעבודה אחרי החזרה. במקביל מספר המוזמנים לשירות מילואים נוסף מתחיל לגדול, וכתוצאה מהשירות המתמשך מסלול ההתקדמות בעבודה עלול להיפגע, וכמו כן היכולת לחפש עבודה חדשה גם בשל קשיים רגשיים. גם בנות הזוג של המשרתים עלולות להיפגע בשל

³⁵ בנק ישראל, [החלטת ריבית](#), 27 במאי 2024.

³⁶ ראול סרגו, יו"ר ארגון הקבלנים בישראל, כנס אלי הורוביץ של מכון הישראלי לדמוקרטיה, 24 ביוני 2024.

³⁷ ביטוח לאומי, [מענק עידוד חזרה לעבודה](#), כניסה: 6 ביוני 2023.

היעדרות ממושכת מהעבודה לצורך הטיפול במשק הבית. כדאי יהיה והמשיך ולעקוב בחודשים הקרובים אחרי חזרתם של אלה לשוק העבודה אם אכן כך יהיה.

- פגיעה קשה נוספת בשוק העבודה עלולה להתרחש אם המלחמה תפתח לזירות נוספות.

לפי התחזית האחרונה של בנק ישראל שיעור האבטלה הרחב בגילי העבודה העיקריים (25-64) יירד ויתכנס לרמתו לפני המלחמה ל-3.3% בשנת 2025

לפי התחזית האחרונה של בנק ישראל, מאפריל 2024, שיעור האבטלה הרחב בגילי העבודה העיקריים (25-64) שהיה 4.4% בשנת 2023 יירד ל-3.7% בשנת 2024 ויתכנס לרמתו לפני המלחמה ל-3.3% בשנת 2025 לצד ההתאוששות הכלכלית שתהיה אז. לפי תחזית של ה-OECD מחודש מאי האחרון, בשנת 2024 ובשנת 2025 שיעור האבטלה (הרגיל, בלי הנעדרים מסיבות כלכליות) יהיה 3.9%.³⁸

בנק ישראל ציין כי הפגיעה בהיצע העובדים בשוק העבודה התאושש לאחר הירידה במספר משרתי המילואים המצויים בשירות. כמו כן הבנק מציין שענף הבניה מצליח לפעול טוב מהצפוי על אף המחסור בעובדים. יחד עם זאת, ניכרת פגיעה בהשקעות שנובעת ברובה מההתמשכות הצפויה של הפעילות החלקית באתרי הבניה, ונראה שמשך הזמן שייקח לפתור את המחסור בעובדים יתארך.³⁹

³⁸ OECD, [OECD Economic Outlook](#), May 2024.

³⁹ בנק ישראל, [התחזית המקרו-כלכלית של חטיבת המחקר, אפריל 2024](#), 8 באפריל 2024.